

Skatteutskottets betänkande

1978/79:1

med anledning av motioner om beskattningen av statliga vårdbidrag m. m.

Motionerna

I detta betänkande behandlas motionerna

1977/78:232 av Pehr Gahrton (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag om ändrade bestämmelser för vårdbidrag för handikappade barn i syfte att lindra skattereglernas nuvarande negativa verkningar på vårdbidragets reella storlek;

1977/78:657 av Margareta Andrén (fp) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade och enhetliga bestämmelser beträffande skattepliktig arvodesdel och icke skattepliktig omkostnadsdel för

a) vårdbidrag som utbetalas till föräldrar för vård av sjukt eller handikappat barn,

b) ersättning som utbetalas för vård i både enskilt hem (fosterhem) och enskilt hem, där psykiskt utvecklingsstörda m. fl. placerats.

Gällande bestämmelser m. m.

Vårdbidrag utgår till försäkrad förälder för vård av barn som inte har fyllt 16 år om barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid är i behov av särskild tillsyn och vård. Vid bedömningen av rätt till vårdbidrag skall också beaktas sådana merutgifter som uppkommer på grund av barnets sjukdom eller handikapp (9 kap. 4 § lagen om allmän försäkring, AFL). Vårdbidraget utgår allt efter tillsyns- och vårdbehovets omfattning och merutgifternas storlek med belopp motsvarande hel eller halv förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott som svarar mot pensionen. Behovet av bidrag omprövas i regel vart tredje år. Vårdas försäkrad i anstalt som tillhör eller till vars drift utgår bidrag från staten, kommun eller landstingskommun utgår inte vårdbidrag. Sådant bidrag kan dock utgå för tid då barnet vistas utanför anstalten utan att vårdas genom dess försorg (9 kap. 5 § tredje stycket AFL), om vistelsen omfattar minst tio dagar per kvartal. Bidraget utgör skattepliktig och pensionsgrundande inkomst.

Enligt gällande beskattningsprinciper medges vid beräkningen av inkomst avdrag för samtliga omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande, medan däremot levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, exempelvis kostnader på grund av sjukdom eller handikapp, i allmänhet inte

är avdragsgilla i annan form än som extra avdrag för nedsatt skatteförmåga i ömmande fall.

Enligt 50 § 2 mom. andra stycket kommunalskattelagen (1928:370) har den, som fått sin skatteförmåga väsentligen nedsatt på grund av långvarig sjukdom, olyckshändelse, ålderdom, underhåll av andra närstående än barn, för vilka han åtnjuter allmänt barnbidrag, eller annan jämförlig omständighet, möjlighet att erhålla extra avdrag med högst 10 000 kr.

Vidare kan extra avdrag på grund av existensminimum medges den som på grund av nedsatt skatteförmåga, långvarig oförvårdad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller annan därmed jämförlig omständighet haft lägre inkomst efter avdrag för skatt än vad han kan anses ha behövt till underhåll för sig själv och för make och oförsörjda barn. Beloppsgränsen gäller inte i existensminimifallen.

Riksskatteverket (RSV) har utfärdat särskilda anvisningar rörande det extra avdraget för väsentligen nedsatt skatteförmåga på grund av sjukdom m. m. Dessa innehåller i sin nuvarande lydelse (RSV Dt 1977:16) i korthet följande.

Om den skattskyldige gör sannolikt att han haft betydande merkostnader på grund av kronisk sjukdom eller handikapp bör extra avdrag normalt medges vid måttliga inkomster enligt särskilda tabeller. Utgifter under 300 kr. bör i regel inte beaktas. Vidare påpekas i anvisningarna att utgifterna varierar såväl mellan som inom olika sjukdomsgrupper och att avdragsrätten får bli beroende av en bedömning i varje enskilt fall. Det framhålls också att utgifterna får medräknas endast till den del som inte ersätts av försäkringskassa eller på annat sätt, dvs. att endast nettokostnaden får beräknas.

Även utgifter för barn får beaktas. I så fall beräknas avdraget med utgångspunkt i föräldrarnas och barnets gemensamma inkomst- och förmögenhetsförhållanden.

Det extra avdraget bör enligt anvisningarna normalt beräknas med ledning av följande tabell.

Ensamstående skattskyldig

Om inkomsten uppgår till	Extra avdrag medges normalt med belopp motsvarande
högst 25 000 kr	2 ggr beräknade merutgifter
mer än 25 000 kr men inte över 35 000 kr	beräknade merutgifter
mer än 35 000 kr men inte över 40 000 kr	hälften av beräknade merutgifter
över 40 000 kr	hälften av den del av beräknade merutgifter som överstiger 1/10 av inkomsten

Gift skattskyldig

Om makarnas sammanlagda inkomster uppgår till	Extra avdrag medges normalt med belopp motsvarande
högst 40 000 kr	2 ggr beräknade merutgifter
mer än 40 000 kr men inte över 50 000 kr	beräknade merutgifter
mer än 50 000 kr men inte över 60 000 kr	hälften av beräknade merutgifter
över 60 000 kr	hälften av den del av beräknade merutgifter som överstiger 1/20 av inkomsten

Som gifta räknas också sammanboende som tidigare varit gifta med varandra, samt sammanboende, som har eller har haft gemensamt barn.

Om den skattskyldige haft hemmavarande barn under 16 år bör ovan angivna inkomstgränser i resp. tabell ökas med 5 000 kr. för varje sådant barn.

Enligt rekommendationer utarbetade av Svenska kommunförbundet i samråd med RSV skall för vård i enskilt hem (fosterhem) m. fl. utgå ersättning till vårdgivare i form av en omkostnads- och en arvodesdel. Vidare har Landstingsförbundet lämnat särskilda rekommendationer för ersättning för vård i enskilt hem av psykiskt utvecklingsstörda, rörelschindrade och hörselskadade. Även i fråga om denna ersättning gäller att den i allmänhet är uppdelad på en omkostnads- och en arvodesdel.

Enligt av RSV till ledning för 1978 års taxering meddelade anvisningar m. m. om normalavdrag vid beskattningen avseende bl. a. dessa ersättningar utgör kostnadsersättning för vård i enskilt familjehem (fosterhem) m. fl. inte skattepliktig inkomst. Arvodesdelen däremot utgör skattepliktig inkomst och redovisas efter fosterföräldrarnas eget val, antingen av en av dessa eller fördelade mellan dem. För de eventuella fall Kommunförbundets rekommendationer inte följts utgör erhållen ersättning i sin helhet skattepliktig intäkt och avdrag bör i sådana fall medges med belopp motsvarande de kostnader den skattskyldige haft för vården, dock lägst med det belopp som vid motsvarande förhållanden skulle ha utgått som normalersättning, dvs. lägsta kostnadsersättning, om i stället Kommunförbundets rekommendationer hade följts. Högre avdrag än vad som motsvarar uppburen ersättning bör emellertid inte medges.

När det gäller ersättning för vård i enskilt hem av psykiskt utvecklingsstörda, rörelschindrade och hörselskadade skall enligt anvisningarna som skattepliktig intäkt tas upp under året uppburen ersättning med undantag av särskild kostnadsersättning som landstinget kan ha utbetalt för t. ex. läkarvård, tandläkarvård och resor i samband därmed, skäliga fickpengar eller för särskild utrustning.

Som skäligt kostnadsavdrag (normalavdrag) har RSV fastställt ett belopp om 30 kr per dygn för person under 12 år som erhåller vård. För äldre personer

utgör normalavdraget 35 kr per dygn. Understiger ersättningen normalavdraget bör avdrag i regel medges med belopp motsvarande ersättningen.

Föreligger särskilda omständigheter kan avdrag medges med högre belopp än normalavdraget. Sådana särskilda omständigheter kan anses föreligga om vården medfört onormalt stora kostnader såsom för inköp av och slitage på inventarier och utrustning i hemmet. För att avdrag skall medges med högre belopp än normalavdragen bör krävas att de för bedömningen avgörande omständigheterna särskilt anges.

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om beskattningen av vårdbidrag berördes av socialförsäkringsutskottet i dess av riksdagen godkända betänkande SfU 1974:5. Utskottet anförde.

Vårdbidraget är avsett som ett grundläggande försörjningsstöd och som en kompensation för att en av föräldrarna i regel måste avstå från förvärvsinkomst för att vårda det handikappade barnet. I likhet med vad som gäller i fråga om annan ersättning för utebliven inkomst har bidraget gjorts skattepliktigt. En följd härav är att föräldern vid beskattningen är berättigad till förvärvsavdrag. Den uppräknings av vårdbidragets belopp som ägde rum 1973 var avsedd som en förstärkning av föräldrastödet. Med hänsyn till avdragsmöjligheterna vid beskattningen och till att inkomsten numera är pensionsgrundande kan enligt utskottets mening förutsättas att bidraget i sin nya utformning för flertalet vårdnadshavare innebär en förbättring i förhållande till tidigare utgående vårdbidrag. Samtidigt vill utskottet inte bestrida att nuvarande skatte- och bidragsregler kan medföra att vårdbidraget i vissa fall inte i skäligen omfattning ger kompensation för de särskilda kostnader som barnets omvårdnad medför. Särskilt torde detta gälla i fråga om ensamstående vårdnadshavare som för sin försörjning är beroende av förvärvsarbete.

Socialförsäkringsutskottet erinrade också om att riksförsäkringsverket inom kort skulle komma att publicera ett betänkande med förslag till betydande förbättringar av vårdbidraget och att detta förslag skulle beröra bl. a. frågan om möjligheten för vårdnadshavaren att från vårdbidraget tillgodoräkna sig avdrag vid beskattningen för merkostnader till följd av vården.

När vårdbidragsreglerna under hösten 1974 av riksdagen ändrades togs avdragsfrågan inte upp. Skatteutskottet behandlade emellertid samtidigt en motion om särskilda avdrag för föräldrar som uppbar vårdbidrag. Utskottet anförde därvid bl. a. (SkU 1974:54).

I likhet med vad som gäller i fråga om ersättning för utebliven inkomst utgör vårdbidraget skattepliktig inkomst av tjänst (prop. 1973:49, SkU 30). En följd härav är att vårdnadshavaren vid beskattningen är berättigad till förvärvsavdrag. Det bör vidare framhållas att extra avdrag för nedsatt skatteförmåga kan medges i ömmande fall. Med hänsyn till avdragsmöjligheterna vid beskattningen och till att inkomsten numera är pensionsgrund-

dande kan förutsättas att bidraget för flertalet vårdnadshavare innebär en väsentlig förbättring i förhållande till tidigare utgående skattefria vårdbidrag.

Med anledning av vad som anförts i motionen 1974:1883 vill utskottet erinra om att kostnader för vård och underhåll av hemmavarande barn inte är avdragsgilla vid taxeringen. Utskottet är för sin del inte berett förorda särskilda avdragsregler för kostnader för handikappade barn. Enligt utskottets uppfattning bör frågan i stället lösas genom en lämplig utformning av bidragsreglerna.

I enlighet med utskottets förslag avslog riksdagen motionen.

Även vid 1975/76 års riksmöte avstyrkte skatteutskottet bifall till en motion med yrkande av innebörd att vårdkostnader skulle vara avdragsgilla vid beskattningen av vårdbidrag (SkU 1975/76:9). Utskottet framhöll därvid bl. a.

Utskottet har vid sin behandling tidigare år av frågan om avdrag från vårdbidrag för kostnader för barnets handikapp anført att vårdnadshavaren är berättigad till förvärvsavdrag och att avdrag för nedsatt skatteförmåga kan medges i ömmande fall. Med hänsyn till dessa avdragsmöjligheter och till att inkomsten blivit pensionsgrundande har utskottet förutsatt att det utbyggda bidraget innebär väsentliga förbättringar för flertalet jämfört med tidigare. Utskottet är emellertid medvetet om att förhållandena växlar avsevärt från fall till fall och instämmer i motionärens syfte att i möjligaste mån förbättra och underlätta situationen för de handikappade barnen och vårdnadshavarna. Enligt utskottets uppfattning bör emellertid sådana förbättringar åstadkommas genom en fortsatt utbyggnad av det direkta stödet till de handikappade och deras familjer. Det kan förutsättas att familjestödsutredningen kommer att pröva erfarenheterna av vårdbidraget. Enligt utskottets uppfattning kan åtgärder på det sociala området på ett bättre och enklare sätt tillgodose det hjälpbehov som föreligger än en svårbedömbart avdragsrätt vid beskattningen. Utskottet är med hänvisning härtill och till rådande principer vid beskattningen inte berett att förorda särskilda avdragsregler för kostnader för handikappade barn och avstyrker således motionen.

Familjestödsutredningen

I sitt betänkande (SOU 1978:39) Föräldraförsäkring har familjestödsutredningen föreslagit att vårdbidrag skall kunna tidsbegränsas och att tiden sätts till lägst sex månader. I samband därmed uttalar utredningen den meningen att det är motiverat att se över vårdbidragets konstruktion i sin helhet. Det skulle – menar utredningen – vara avsevärt lättare att närma föräldraförsäringen och vårdbidraget till varandra om vårdbidragets syfte och inriktning bättre klargörs. F. n. skall vårdbidraget tillgodose dubbla syften, dels täcka vårdkostnader dels täcka de särskilda merkostnader som följer av handikappet. Man bör enligt utredningen pröva om det kan ske genom att omkostnader på grund av handikappet särskiljs från vårdkostnader. Man bör också

pröva frågan om någon form av anknytning till tidigare inkomstnivå när det gäller vårdersättningen.

Familjestödsutredningens förslag är f. n. föremål för remissbehandling.

Utskottet

Vårdbidrag till föräldrar med handikappat barn utgår alltefter tillsyns- och vårdbehovets omfattning med belopp motsvarande hel eller halv förtidspension jämte pensionstillskott som svarar mot pensionen. Bidraget utgör skattepliktig och pensionsgrundande inkomst. Avdrag för kostnader i samband med vården kan endast medges i form av extra avdrag för nedsatt skatteförmåga.

De förevarande motionerna syftar båda till att mildra effekterna av det förhållandet att bidraget är skattepliktigt. Enligt motionären i motionen 232 bör man antingen göra vårdbidraget helt skattefritt eller införa generösa regler om avdrag för merkostnader, medan yrkandet i motionen 657 går ut på att man i likhet med vad som i allmänhet gäller i fråga om de ersättningar som utgår för vård i enskilt hem av fosterbarn eller handikappat barn bör dela upp bidraget i en skattepliktig arvodesdel och en icke skattepliktig omkostnadsdel. Enhetliga bestämmelser om sådan uppdelning bör enligt motionärens mening i skattehänseende gälla i fråga om såväl vårdbidraget inom den allmänna försäkringen som nämnda ersättningar.

Enligt anvisningar utfärdade av RSV utgör omkostnadsdelen av den ersättning som utgår för vård i fosterhem inte skattepliktig inkomst. Å andra sidan medges inte avdrag för kostnader i samband med vården. Ersättning för vård i enskilt hem av handikappat barn utgör – i det fall någon uppdelning i arvodesdel och kostnadsdel inte skett – i sin helhet skattepliktig inkomst. Endast särskild kostnadsersättning som landstinget kan ha utbetalt för exempelvis läkar- eller tandläkarvård och resor i samband därmed skall då undantas från beskattning. För kostnader medges ett normalavdrag med antingen 30 eller 35 kr. per dygn beroende på den vårdades ålder. Avdrag medges emellertid med högre belopp om vården medfört onormalt stora kostnader.

Normalavdraget från ersättning för vård av handikappat barn i enskilt hem motsvarar enligt RSV:s anvisningar i huvudsak omkostnadsdelen av den ersättning som enligt kommunförbundets rekommendation bör utges för vård av fosterbarn och som enligt samma anvisningar utgör inte skattepliktig inkomst. Det slutliga beskattningsresultatet blir således i princip detsamma när det gäller dessa båda ersättningsformer. Någon åtgärd med anledning av motionen 657 i denna del kan därför inte anses påkallad.

Frågan om avdrag från vårdbidraget inom den allmänna försäkringen för kostnader för barns handikapp har – som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen – tidigare prövats av skatteutskottet. Utskottet har

därvid bl. a. uttalat att man i möjligaste mån bör förbättra och underlätta situationen för handikappade barn och deras vårdnadshavare men att sådana förbättringar bör åstadkommas genom en fortsatt utbyggnad av det direkta stödet till de handikappade och deras familjer och inte genom en svårbedömbär avdragsrätt vid beskattningen.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och vill avslutningsvis erinra om att familjestödsutredningen i ett i april i år avlämnat betänkande (SOU 1978:39) Föräldraförsäkring uttalat den meningen att det kan vara motiverat att se över vårdbidragets konstruktion i dess helhet. Utredningen konstaterar att vårdbidraget f. n. skall tillgodose dubbla syften, nämligen att täcka såväl vårdkostnader som de särskilda merkostnader som följer av barnets handikapp och ifrågasätter om inte dessa omkostnader bör särskiljas från vårdkostnaderna.

Familjestödsutredningens förslag är f. n. föremål för regeringens prövning. Med hänsyn härtill och till vad utskottet ovan anført saknas enligt utskottets mening anledning att nu vidta någon åtgärd med anledning av motionerna.

Utskottet hemställer

- a. *beträffande vårdersättning*
att riksdagen avslår motionen 1977/78:657 i denna del
- b. *beträffande vårdbidrag*
att riksdagen avslår motionen 1977/78:232 och motionen 1977/78:657 i denna del.

Stockholm den 27 september 1978

På skatteutskottets vägnar

ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wörnberg (s), andre vice talmannen Tage Magnusson (m), Alvar Andersson (c), Tage Johansson (s), Nils Hörberg (fp), Rune Carlstein (s), Tage Sundkvist (c), Olle Westberg i Hofors (s), Kurt Söderström* (m), Hagar Normark* (s), Johan Olsson (c), Curt Boström (s), Margit Odelspar (c), Bo Forslund (s) och Wilhelm Gustafsson (fp).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

Särskilt yttrande

av andre vice talmannen Tage Magnusson (m) och Kurt Söderström (m) vilka anför:

De nu behandlade motionerna, liksom tidigare i samma ärende, visar att den nuvarande beskattningen av föräldrar som själva vårdar handikappat barn inte är tillfredsställande. Vi har den uppfattningen att rättvisa enklast åstadkommes genom rätt till avdrag vid beskattningen för ökade kostnader.